

11.4.2025

Pikkukaritsasta märehittäjäksi

Karitsan valmistautuminen märehittäjän elämään alkaa varhain. Vaikka se on syntyessään ravinnon suhteen yksimahainen ja täysin riippuvainen uuden maidosta, mikrobit alkavat kansoittaa vielä toimimatonta pötsiä pian syntymän jälkeen. Viikon ikäisen karitsan alaleukaan puhkeavat ensimmäiset maitohampaat, ja karitsa alkaa makustella kiinteitä ruokia.

Karitsat alkavat leikkiä ja tutkia ympäristöään hyvin pian ryhmään siirtämisen jälkeen.

On aika esitellä karitsakammari; eläinten hyvinvointikorvauksen ehtojen mukaan viimeistään kahden viikon iässä. Alkuun karitsakammari saattaa olla se lampolan kuivin, rauhällisin ja lämpimin paikka, jossa karitsat lähinnä leppäilevät, mutta ruokabaarin tarjontakin keksitään nopeasti. Jo kolmeviikkoisena karitsa saattaa syödä huomattavia määriä kiinteää ruokaa, ja märehittämislähtöä voidaan jo nähdä. Samalla myös veden tarve kasvaa. Karitsa oppii rehujen valikoimisen matkimalla emoaan ja muita karitsoita, sekä miellyttävien syöntikokemusten kautta. Valikoiva väkirehujen syöminen ja siihen liittyvä ahmiminen terveyshaittoineen ovat helpoimmin estettävissä rakeistetun väkirehun avulla.

Karitsat alkavat kokeilla kiinteän syömistä jo viikon vanhana. Väki-rehu voi olla vapaasti saatavilla ainakin 8 viikon ikään.

Ruokavaliolla on merkitystä. Pienen märehittäjänalun pötsimikrobien määrän ja pötsin seinämän ravinteita imeyttävän papillaepiteelin kehittymisen lisäksi pötsin lihaksiston ja etumahojen koon (kapasiteetti) pitää kasvaa. Märehittäjän energia-aineenvaihdunta perustuu mikrobiston aiheuttamasta pötsikäymisestä muodostuviin vapaisiin rasvahappoihin (VFA), joista propionihappo, etikkahappo ja voihappo tärkeimmät. Pötsipapillien ravinteita imeyttävää pinta-alaa kasvattavat erityisesti voi- ja propionihappo. Varhainen väkirehujen esittely karitsalle hyödyttää näiden vapaiden rasvahappojen tuottamiseen erikoistuneiden mikrobien kehittymistä. Karitsan ollessa vielä lähinnä yksimahaiseen verrattavissa, väkirehujen syöminen valmentaa pötsiä varsinaisen märehittämisen alkamista varten. Karkearehujen syöminen edesauttaa pötsin lihasten kehittymistä, mikä voimistaa rehumassan sekoittumista ja märepalojen joutumista märekourun kautta suuhun ja takaisin kierto. Etumahojen koko kasvaa karitsan kasvun myötä, ja maidon merkitys ravinnon lähteenä pienenee.

Lähellä vieroituspainoa oleva karitsa saattaa kyetä syömään jopa yli 4% elopainostaan, kun teuraspainossa kuiva-aineen syönti on 3% luokkaa. Korkean syöntikyvyn turvin karitsa kykenee kasvaessaan kompensoimaan uuden maitotuotoksen normaalia laskua imetyskauden edetessä, mikäli tarjolla on hyvin sulavaa ja riittävän valkuaispitoista rehua maidon lisäksi ja sijaan. Karitsan pötsi ei vielä kykene tuottamaan suuria määriä mikrobivalkuaista; siksi myös tarjottavan valkuaisen laadulla on merkitystä.

Kaksikuisella karitsalla on alaleuassaan kaikki kahdeksan maitohammasta, ja varhain sukukypsyiden saavuttavien rotujen (kuten kotimaiset alkuperäisrotut) karitsoita valmistellaan vieroittamista varten. Uuhien maidontuotannon vähenemistä edesautetaan lopettamalla väkirehujen antaminen, ja parasta karkearehua tarjoillaan enää vain karitsabaarissa. Karitsat viettävät yhä enemmän aikaa erossa emoistaan, ja ovat pian valmiit jatkamaan kasvuaan märehijöinä.

Teksti: Niina Saastamoinen

Kuvat: Sari Heltelä

Karitsabaaria/kammaria on hyvä laajentaa karitsoiden kasvaessa ja huolehtia että kaikki mahtuvat hyvin syömään.

Lähteitä ja luettavaa:

https://www.dpi.nsw.gov.au/_data/assets/pdf_file/0004/179797/aging-sheep.pdf

https://thompsonandredwood.com.au/lamb-development-feeding?srsId=Afm-BOorfar7JgoRP_yP71HJ8_YI7hjlg-UHUfrfJcvnGill2WvVBzIXA

https://courses.ecampus.oregonstate.edu/ans312/nine/sheep_11_trans.htm

https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/439785/keljal_tiedote98.pdf?sequence=1&isAllowed=y

https://www.researchgate.net/profile/Fiona-Lovatt/publication/281470214_Lamb_growth_rates_and_optimising_production/links/5683bcd908ae197583936c33/Lamb-growth-rates-and-optimising-production.pdf